

قیام 15 خرداد؛ نقطه‌ی آغازین انقلاب اسلامی

امام خمینی قیام 15 خرداد 1342 خورشیدی را منشأ، مبدأ و نقطه آغازین انقلاب عنوان کردند، زیرا این خیزش تاریخی، شروع رویارویی نهضت اسلامی در برابر حکومت استبدادی پهلوی بود و بستری مناسب را برای شکل‌گیری مبانی فکری، سیاسی، اجتماعی انقلاب اسلامی فراهم آورد.

امام خمینی قیام 15 خرداد 1342 خورشیدی را منشأ، مبدأ و نقطه آغازین انقلاب عنوان کردند، زیرا این خیزش تاریخی، شروع رویارویی نهضت اسلامی در برابر حکومت استبدادی پهلوی بود و بستری مناسب را برای شکل‌گیری مبانی فکری، سیاسی، اجتماعی، انقلاب اسلامی، فراهم آورد. نهضت امام خمینی از سال 1341 خورشیدی آغاز شد و در 1357 خورشیدی انقلاب اسلامی به پیروزی رسید، به یقین قیام 15 خرداد 1342 نقش انکارناپذیر و درخشانی را در پیروزی این نهضت اسلامی ایفا کرد.

نیروهای امنیتی رژیم در ماه محرم به روحانیون اطلاع دادند که در سخنرانی‌های خود برای مردم از سه چیز صحبت نکنند، از شخص شاه بدگویی نکنند، در مورد اسرائیل حرف نزنند و در مورد اینکه اسلام در خطر است صحبت نکنند.

امام خمینی که نشان داده بود، در مبارزه‌ی خود علیه استبداد محکم و استوار است، در 13 خرداد 1342 خورشیدی برابر با 10 محرم سخنان کوبنده‌ای را علیه رژیم پهلوی بیان کرد.

امام نه تنها به حرف‌های نیروهای امنیتی توجهی نشان نداد، بلکه این حرکت شاه را نتیجه‌ی ترس او از بیداری و حرکت مردم در همراهی با نهضت اسلامی دانست. به همین دلیل در سخنانی تاریخی در 10 محرم در مدرسه‌ی فیضیه فرمود: «شما اهالی محترم قم ملاحظه فرمودید آن روز که آن رفاندوم غلط، آن رفاندوم مفتضح انجام گرفت، آن رفاندومی که برخلاف مصالح ملت ایران بود با زور سرنیزه اجرا شد ... آیا روحانیت و اسلام ارتجاع سیاه است؟ لکن تو مرتجع سیاه، انقلاب سفید کرده‌ای؟! چرا این قدر می‌خواهی مردم را اغفال کنی؟ چرا مردم را این قدر تهدید می‌کنی؟ ... امروز به من خبر داده‌اند که عده‌ای از وعاظ و خطبا تهران را برده‌اند به سازمان امنیت و تهدید کرده‌اند که از سه موضوع حرف نزنند: 1- از شاه بدگویی نکنند 2- به اسرائیل حمله نکنند 3- نگویند که اسلام در خطر است. دیگر هر چه بگویند آزادند.

...تمام گرفتاریها و اختلاف‌های ما در همین سه موضوع نهفته است. اگر از این سه موضوع بگذریم، دیگر اختلافی نداریم و باید دید که اگر ما نگوئیم شاه چنین و چنان است آیا آن طور نیست؟ اگر ما نگوئیم اسرائیل برای اسلام و مسلمان‌ها خطرناک است آیا خطرناک نیست؟ و در اصل چه ارتباطی و تناسبی بین شاه و اسرائیل است که سازمان امنیت می‌گوید: از شاه صحبت نکنید، از اسرائیل نیز صحبت نکنید؟ آیا به نظر سازمان امنیت شاه، اسرائیلی است؟» سخنرانی تند ایشان در واقع شمارش معکوس سقوط رژیم پهلوی بود.

این سخنان به سرعت به تهران گزارش شد. در ساعت 4 صبح 15 خرداد کامیون‌هایی که سربازان و نیروهای امنیتی در آن بودند از تهران مأموریت یافتند تا امام خمینی را دستگیر کنند.

آنها امام را در حالی که مشغول خواندن نماز بود، دستگیر و در بازداشتگاه افسران تهران زندانی کردند. غروب آن روز ایشان را به زندان قصر بردند.

بازداشت امام خمینی و رسیدن این خبر به گوش مردم سبب شد که یک قیام مردمی و گسترده علیه رژیم پهلوی در 15 خرداد شکل بگیرد.

پیر و جوان، زن و مرد از روستا و شهر خود، به طرف منزل رهبر خود حرکت کردند. شعار اصلی جمعیت «یا مرگ یا خمینی» بود که از تمام شهر قم به گوش می‌رسید.

نیروهای رژیم پهلوی در این شهر برای ایجاد ترس بیشتر مردم، مستقر شدند و سعی داشتند قیام را به شدت سرکوب کنند. از طرف دیگر خبر دستگیری امام خمینی به تهران، شیراز، مشهد و دیگر شهرها رسید و در شهرهای مختلف کشور نیز همانند قم، آزادی امام را فریاد می‌زدند. مردم ورامین به طرف تهران حرکت کردند. تعداد زیادی از مردم در این تظاهرات به شهادت رسیدند.

جمعیت زیادی که در تهران حضور داشتند به طرف کاخ شاه حرکت کردند.

ارتشبد حسین فردوست که از نزدیک ترین افراد به محمدرضا پهلوی بود، درباره ی قیام 15 خرداد 1342 هجری خورشیدی در خاطرات خود نوشته است: مسوولان اطلاعاتی و امنیتی کشور و شخص محمدرضا از چنین حرکت مردمی اطلاع نداشتند. محمدرضا مساله ی روحانی ها را جدی نگرفته بود و خطر تیمور بختیار را بیش از مردم می دانست. از آنجا که این حرکت، یک حرکت، مردمی و بدون برنامه ریزی قبلی بود، ساواک به کلی غافلگیر شد و محمد رضا شاه به شدت به وحشت افتاد.

همچنین ارتشبد حسین فردوست در توضیح وخامت اوضاع می نویسد: به اوپسی فرمانده لشکر گارد ویژه گفتم تنها راه این است که هر چه آشپز و نظافتکار و اسلحه دار و غیره در لشکر داری مسلح کنی.

روز 15 خرداد در تهران و قم حکومت نظامی برقرار شد، با این حال در روزهای بعد، تظاهرات گسترده یی برپا شد که در هر مورد به درگیری خونین انجامید و مردم زیادی به شهادت رسیدند.

امام خمینی پس از 19 روز حبس در زندان قصر به زندانی در پادگان عشرت آباد منتقل شد. محمدرضا پهلوی 2 روز پس از نهضت 15 خرداد، قیام مردم را «بلوا و اقدامی وحشیانه» نامید و سعی کرد تا آن را به خارج از مرزها نسبت دهد.

به گفته ی کاتوزیان در نهضت 15 خرداد: بازرگانان خرده پا، مغازه داران، پیشه وران، دانشجویان، کارگران، بیکاران و فعالان سیاسی حضور داشتند.

محمدرضا پهلوی با اصرار اسدالله علم نخست وزیر وقت، سرلشکر اوپسی را مامور گشودن آتش به روی مردم کرد. دولت، تعداد کشته ها را کمتر از 90 تن اما ناظران تعداد شهدا را چند هزار تن اعلام کردند. امام خمینی هم در روزهای پایانی مرداد 1342 از زندان آزاد شد.

قیام 15 خرداد یک خیزش خودجوش و ناگهانی بود، حرکت انفجارآمیز مردمی بود، در برابر ارتشی که کورکورانه عمل می کرد.

در پایان می توان گفت که مردم ایران اسلامی با این قیام نشان دادند که در برابر رژیم استبدادی هرگز کوتاه نمی آیند. رهبری مدبرانه ی امام و ایستادگی و مقاومت مردم در برابر رژیم پهلوی سبب شد تا سرانجام در 22 بهمن 1357 خورشیدی انقلاب اسلامی ایران به پیروزی رسید.

برگرفته از: تاریخ کامل ایران